

COVID19 pandemisi sürecinde okulda sağlığın korunmasına yönelik uygulamaların okul yöneticilerin bakış açısıyla değerlendirilmesi

Abmet Filiz¹ & Adem Yıldız²

Özet: Bu çalışmada COVID19 pandemisi sürecinde okulda sağlığın korunmasına yönelik çalışmaların okul yöneticilerinin bakış açısıyla değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yaklaşımlarından fenomenoloji deseni tercih edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu pandemi döneminde görev yapan 9 okul müdürü; 6 müdür yardımcısı oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Toplanan verilerin analiz edilmesinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Analizler sonucunda; COVID19 pandemisinin birçok alanda uzman personel ihtiyacına sebep olduğu görülmüştür. Pandemi okulda sağlığın korunmasına yönelik çalışmaların yapılabilmesi için kaynak ihtiyacı da doğurmuştur. Okulun fiziki ve beşerî şartlarının okulda sağlığın korunması çalışmalarını etkilediği tespit edilmiştir. Bulgulara göre, okullarda iş sağlığı ve güvenliğine yönelik yapılacak çalışmalar için devlet ödeneğinin artırılması gerekmektedir. Okulların personel ihtiyaçları karşılanmalıdır. Öğretmenlere, öğrencilere ve velilere konusunda uzman kişilerce iş sağlığı ve güvenliğine yönelik eğitimler verilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: COVID19, pandemi, okulda sağlığın korunması, iş sağlığı ve güvenliği, okul yönetimi.

Araştırma Makalesi
Research Article

Filiz, A & Yıldız, A. (2023). COVID19 pandemisi sürecinde okulda sağlığın korunmasına yönelik uygulamaların okul yöneticilerin bakış açısıyla değerlendirilmesi. *Okul Yönetimi*, 3(1), 59-70.

Evaluation of practices on protecting health at school during the COVID19 pandemic from the school administrator's perspective

Abstract: In this study, it is aimed to evaluate the studies on the protection of health at school from the perspective of school administrators during the COVID -19 pandemic process. The phenomenology model, one of the qualitative research models, was preferred in the study. The study group of the research was 9 school principals working during the pandemic period; It consists of 6 assistant principals. The data of the research were obtained with a semi-structured interview form. Descriptive analysis technique was preferred in the analysis of the collected data. As a result of the analysis; It has been seen that the COVID-19 pandemic has caused the need for specialist personnel in many fields. The pandemic has also created a need for resources to carry out studies for the protection of health at school. It has been determined that the physical and human conditions of the school affect the health protection activities in the school.

According to the findings, it is necessary to increase the state allowance for the work to be done on occupational health and safety in schools. Staff needs of schools should be met. Occupational health and safety training should be given to teachers, students and parents by experts in their fields.

Keywords: COVID19, pandemic, health protection at school, occupational health and safety, school management, school administrator.

Okul Yönetimi
School Administration
Journal
2022, 3/1
Öncü Okul Yöneticileri
Derneği
e-ISSN: 2718-0808

¹ MEB, ahmetfilizbey@gmail.com ORCID: 0009-0006-0251-6002

² MEB, ademyildizz@gmail.com ORCID: 0009-0009-3417-0781

Giriş

COVID-19, bütün ülkelerde ekonomi, sağlık, sosyal ve kültürel faaliyetler önemli etkiler yaparken eğitim faaliyetlerinde de önemli etkilere yol açmıştır (Şeker vd., 2020). COVID-19 salgını sürecinde kurumların hemen hemen hepsi yüz yüze eğitime ara verip, uzaktan eğitim yürütmek zorunda kalmıştır. Bu süreçte okul yöneticileri esnek çalışma uygulamaları ile kimi zaman evde kimi zaman da okulda görevlerini sürdürmeye devam etmişlerdir. MEB, Temmuz 2020’de MEB ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı arasında "Eğitim Kurumlarında Hijyen Şartlarının Geliştirilmesi ve Enfeksiyonu Önleme İş Birliği Protokolü", imzalanmış ve “Eğitim Kurumlarında Hijyen Şartlarının Geliştirilmesi ve Enfeksiyon Önleme Kontrol Kılavuzu” oluşturulmuştur (MEB, 2021b). Bu kılavuza göre okul yöneticileri okulları hazır hale getirmek için gerekli çalışmaları yapmışlardır. Okulların yaptığı çalışmalar İlçe Milli Eğitim tarafından görevlendirilen komisyonlarınca denetlenerek hijyen şartlarını sağlayan okullara “Okulum Temiz Belgesi” düzenlenmiştir. Bahsi geçen kılavuza göre okulların hijyen koşullarının geliştirilmesi çalışmaları her yıl denetlenecektir. COVID-19 Pandemi sürecinin eğitim anlayışını değiştireceği, okul yönetiminde yeni gereklilikler getireceği öngörülmektedir. Salgın sürecinin getirdiği yeni anlayışa göre okul müdürlerinin okul yönetimi süreçlerinde liderlik özellikleri ölçüsünde başarılı olacağı, okul kültürünün iş birliği anlayışına dayalı olması ve çalışanlar arasında etkili bir iletişim ve yardımlaşmanın vazgeçilmez olacağı anlaşılmaktadır (Harris, 2020).

Bu çalışmada COVID -19 pandemisi sürecinde okulda sağlığın korunmasına yönelik çalışmaların okul müdürlerinin bakış açılarının incelenmesi amaçlanmıştır. Buna göre, çalışmanın sorusu şu şekilde oluşturulmuştur: COVID -19 pandemisinin, okul yöneticilerinin okulda sağlığın korunmasına yönelik çalışmalarına yansımaları nasıl olmuştur? Araştırmanın alt soruları ise:

- Okul yöneticilerine göre okulda sağlığın korunması ne anlama gelmektedir?
- Okul yöneticileri, COVID-19 pandemisi sürecinde, okulda iş sağlığı ve güvenliğine yönelik hangi çalışmaları yapmışlardır?
- Okul yöneticileri, COVID-19 pandemisi sürecinde, okulda sağlığın korunmasını sağlayabilmiş midir?
- Okul yöneticileri, COVID-19 pandemisi sürecinde, okulda iş sağlığı ve güvenliğine yönelik çalışmaları yapmak için kaynak nasıl sağlamışlardır?

Literatür Taraması

Araştırmanın konusuyla ilgili alanyazına bakıldığında; Şahinöz, Şahinöz ve Kıvanç (2017) okul sağlığını sağlığı geliştirmenin en kolay yolu olarak gördükleri makaleyi yazmışlardır. Kurt, Korkutan ve Yetiz (2020) pandemi sonrasında okul sağlığının geleceği konusunu araştırmışlardır. Kavrayıcı ve Kesim (2021), pandemi sürecinde okul yönetim süreçlerinde karşılaşılan sorunları ve süreçte okul müdürlerinin aldığı önlemleri ve çözüm önerileri konusunu ele almıştır. Araştırmada pandemi sürecinde müdürlerin bir kısmının maddi sorunlar nedeniyle okulun hijyen şartlarını sağlaması için çalışmaları hemen yapamadığını, bunun için Milli Eğitim Müdürlüklerinden ve belediyelerden yardım gelmesini beklediklerini tespit etmiştir. Yine aynı araştırmada müdürlerin, fen bilimleri, kimya, biyoloji öğretmenleri aracılığıyla öğrencilere hijyen eğitimi verdiklerini, çeşitli kanallarla bilgilendirmeler yaptıklarını tespit etmiştir. Keleş, Atay ve Karanfil (2020), “COVID-19 pandemi döneminde okul yöneticilerinin öğretim liderliği davranışları” konusunu araştırmıştır. Araştırma bulgularına göre; araştırmaya katılan okul müdürleri bilgisayar öğretmeni veya bilgisayar ve bilişim konusunda bilgisi olan öğretmenlerin bu konuda yetersiz olan öğretmenlere yardımcı olmaları için onları teşvik etmişlerdir. Okul müdürlerinin çoğunun pandemi sürecinin sorunlarına karşı bir ekip ruhu ile hareket etmelerinin önemi olduğunu, dile getirmişlerdir. COVID-19 salgınının eğitime etkileri konusunda, okul yöneticilerinin öğretmen, öğrenci ve veli motivasyonunu nasıl sağladıkları, süreçte yaşanan sorunları (Külekcı Akyavuz ve Çakın, 2020), ele almıştır. Araştırma bulgularına göre; görüşme yapılan okul müdürlerinin bu süreçte öğretmenleri sosyal medya aracılığıyla bilgilendirdiklerini, her hafta çevrim içi toplantılar düzenlediklerini ifade etmişlerdir. Fakat bu iletişim araçlarının kurulumunda sorunlar yaşadıklarını da belirtmişlerdir. Okul müdürlerinin çoğu veli ve öğrenci ile iletişimde sorun yaşadıklarını söylemişlerdir. İnce ve Budak (2021) ise okullarda salgına karşı alınan tedbirler ve ‘Okulum Temiz’ belgesi ile ilgili velilerin tutumu üzerine araştırma yapmışlardır. Yakut ve İçbay (2021) pandemi döneminde okulların çeşitli durumlarını ele alan bir araştırma yapmıştır. Bir başka araştırma ise kriz dönemlerinde eğitim yönetimi COVID-19 Örneği konusunu olmuştur (Sarı & Sarı, 2020). Bu araştırma bulgularına göre COVID-19 salgınının kriz ortamı oluşturduğu, Türkiye’de bu kriz sürecinde yapılan planlama ve uygulamaların kriz yönetimi niteliğinde olduğunu, pandemi krizi döneminde kriz yönetimi süreçlerinin, bazı aksaklıklar

olmasına rağmen etkin bir şekilde yürütüldüğünü tespit etmiştir. Etkin bir kriz yönetimi uygulamasının salgının eğitime zararını en aza indireceği düşünülmektedir. Öztürkler (2020), eğitim yönetimi açısından pandemi sürecindeki eğitimin değerlendirilmesi konusunu çalışmıştır. Turan'ın (2020), yaptığı pandemi döneminde okul müdürlerinin teknolojik liderliği konusundaki araştırma sonuçlarına göre okul müdürlerinin pandemi sürecinde uzaktan eğitimi yönetirken yaşadıkları sorunlar olmuştur. Bu sorunlar; veli duyarsızlığı, teknik sorunlar, öğrencilerin maddi imkânlarının kısıtlı olması, öğretmenlerin uzaktan eğitime sıcak bakmamaları, anne ve babanın evde olmaması nedeniyle öğrencinin derslere girmemesi, öğretmenlerin de çocuklarının olması, birden fazla çocuğu olan ailelerin bilgisayar temininde sıkıntı çekmeleridir. COVID-19 pandemi döneminde ortaya çıkan sorunlar üzerine araştırma yapan araştırmacılar ise Özdoğru (2021), Duman (2021), Sarı ve Nayır, (2020), Kara ve Bozkurt'tur (2021). COVID-19 pandemi dönemindeki uzaktan eğitime ilişkin öğretmen görüşler üzerine çalışan araştırmacılar; Özdoğan ve Berkant (2020), Altun Ekiz (2020), Bakioğlu ve Çevik (2020), Düzgün ve Sulak (2020) olmuşlardır. Arslan, Görgülü Arı, ve Hayır Kanat, (2021) salgın sürecinde verilen uzaktan eğitim ile ilgili veli görüşlerini incelemiştir (Arslan & Şumuer 2020). Pandemi sürecinde sanal sınıflarda yaşanan sınıf yönetimde yaşanan sorunlarını incelemiştir. Sarı ve Nayır (2020) pandeminin getirdiği fırsatlar ve sorunları araştırmışlardır. Karaca ve Kelam (2020), Sözen (2020) pandemi sürecinde verilen uzaktan eğitim uygulamasını araştırmışlardır. Canpolat ve Yıldırım (2021) ortaokul öğretmenlerinin uzaktan eğitim deneyimlerini incelemiştir. Kuzu, Bahçeci, ve Kurtuluş Yalçın (2020) öğretmenlerin salgın sürecinde yaptıkları uzaktan eğitim hakkındaki algılarını araştırmışlardır. Kırmızıgül (2020) pandemideki eğitim sürecinin incelemiştir. Kavuk ve Demirtaş (2021) ise salgın sürecinde uygulanan uzaktan eğitimde öğretmenlerin yaşadığı zorlukları araştırmıştır.

Yöntem

Bu çalışmada, COVID-19 pandemisi sürecinde okulda sağlığın korunmasına yönelik çalışmaların okul yöneticilerinin bakış açısıyla derinlemesine değerlendirmeye olanak sağladığı için nitel araştırma yaklaşımı tercih edilmiştir.

Araştırma Modeli

Bu araştırmanın modeli fenomenoloji (olgubilim) deseni ile tasarlanmıştır. Olgubilim modeli kişisel deneyimlerle ilgilenir. "Fenomenolojik yaklaşım" kişinin dünyaya bakışı ve olayları yorumlama biçimiyle ilgilenir. Bu yaklaşıma göre araştırmacı, olayları yaşayan kişinin bakış açısıyla anlamayı hedefler (Çekmez, Yıldız, & Bütünler, 2012). Olgubilim deseni ile yapılan araştırmalarda temel "veri toplama" aracı görüşmedir. Olgularla ilgili deneyimleri ve algıları tespit etmek için görüşmenin araştırmacılara sağladığı etkileşim, esneklik ve derinlemesine sorgulama niteliği kullanılmalıdır. Araştırmacı ile görüşme yapılan kişi arasında güven ve duygudaşlığa dayalı bir ortamın oluşması önemlidir. Böyle bir ortam sayesinde bireyin kendisinin bile farkına varmadığı veya üstünde çok durmadığı deneyim ve anlamları ortaya çıkabilir (Yıldırım & Şimşek, 2018:71).

Bu çalışmada COVID -19 pandemisi sürecinde okulda sağlığın korunmasına yönelik çalışmaların okul yöneticilerinin bakış açısıyla değerlendirilmesi amaçlandığından olgubilim deseni ve görüşme yoluyla veri toplama tercih edilmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, İstanbul ili Anadolu Yakasının kısmen kırsal ve merkezi mahallelerinde bulunan farklı kademe ve okul türlerinde görevli kadın ve erkek müdürlerden ve müdür yardımcılardan seçilerek "amaçlı örnekleme yöntemlerinden" olan "maksimum çeşitlilik örnekleme" uygulanmıştır. Araştırma grubunda dokuz müdür, altı müdür yardımcısı olmak üzere 15 okul yöneticisi yer almıştır.

Tablo 1.

Katılımcı Bilgileri							
Katılımcı Kodu	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Durumu	Branşı	Meslek Kıdem	Görevi	Çalıştığı Kurum Türü
M1	E	48	Yüksek Lisans	Türk Dili ve Edebiyatı	25	Okul Müdürü	Anadolu Lisesi
M2	E	46	Yüksek Lisans	Sınıf Öğretmeni	21	Okul Müdürü	İlkokul
M3	K	49	Lisans	Okul Öncesi ve Çocuk Gelişimi	26	Okul Müdürü	Ortaokul
M4	E	50	Yüksek Lisans	Fen Bilimleri Öğretmeni	26	Okul Müdürü	Ortaokul
M5	E	50	Yüksek Lisans	Felsefe Öğretmeni	26	Okul Müdürü	Anadolu Lisesi
M6	E	60	Lisans	Sınıf Öğretmeni	35	Okul Müdürü	İlkokul

M7	E	49	Y6ksek Lisans	Din K6ltdr6 ve Ahlak Bilgisi	25	Okul M6d6r6	Anadolu İmam Hatip Lisesi
M8	E	50	Y6ksek Lisans	Sınıf 6đretmeni	27	Okul M6d6r6	İlkokul
M9	K	57	Doktora	Rehberlik Ve Psikolojik Danışmalık	26	Okul M6d6r6	Anaokulu
MY1	E	34	Y6ksek Lisans	Okul 6ncesi 6đretmenliđi	9	M6d6r Yardımcısı	Ortaokul
MY2	E	32	Lisans	Teknoloji ve Tasarım 6đretmenliđi	10	M6d6r Yardımcısı	Ortaokul
MY3	E	44	Lisans	6zel Eğitim Zihinsel Engelliler 6đretmenliđi	11	M6d6r Yardımcısı	Anadolu Meslek Lisesi
MY4	E	30	Lisans	T6rk7e 6đretmenliđi	8	M6d6r Yardımcısı	Ortaokul
MY5	E	47	Lisans	G6rsel Sanatlar	23	M6d6r Yardımcısı	Ortaokul
MY6	K	42	Y6ksek Lisans	Sınıf 6đretmenliđi	20	M6d6r Yardımcısı	İlkokul

Verilerin Toplanması

Bu 7alışmanın, verilerini toplamak i7in, araştırmacının oluşturduğu “Okulda sağlığın korunması size g6re ne anlama geliyor?” gibi 3 ana soru ve “Okulda sağlığın korunmasına i7in personele, 6đrencilere ve velilere y6nelik ne t6r uygulamalar, 7alışmalar yapılmalı, bu 7alışmaları kimler yapmalıdır?” 8 ara soruluk bir yarı yapılandırılmış g6r6şme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış g6r6şme formu g6r6ř6len bireye kendini ifade etme fırsatı vermektedir (B6y6k6zt6rk vd., 2020, s.252). Araştırmacının oluşturduğu yarı yapılandırılmış g6r6şme formu 6ncelikle konusunda uzaman kişilere inceletilerek g6r6ř6leri alınmıştır. Katılımcı olmayı kabul eden okul m6d6rleri ile g6r6şme yeri ve zamanı belirlenmiştir. Katılımcı olmayı kabul eden okul y6neticilerine g6r6şme sırasında ses kaydı alıp alamayacağımız sorulmuş, ses kaydını kabul etmeyen iki katılımcıya s6ylenenlerin yazı alı ile kayıt altına alınması yoluna gidilmiştir. Katılımcılara g6r6şme kayıtlarının gizli tutulacağı belirtilmiştir. Sorular araştırmacı tarafında sorulmuş, katılımcı okul y6neticilerinin verdiği cevaplar telefonun ses kayıt 6zelliği kullanılarak ses kaydı yapılmış ve g6r6şme kayıt altına alınmıştır. Daha sonra araştırmacı tarafından ses kayıtları yazıya ge7erilmiş, katılımcı okul y6neticilerine sunulurken eklemek istediği b6l6mler tekrar d6zenlenmesi istenmiştir.

Verilerin Analizi

Bu 7alışmada “yarı yapılandırılmış g6r6şme formu” kullanılarak toplanan veriler, betimsel analiz ile 76z6mlenmiştir. Araştırmanın amacına uygun olacağı ve 6nceden belirlenen temalara g6re 6zetleme ve yorumla imkân verdiği i7in betimsel analiz tercih edilmiştir. Betimsel analizin temel amacı araştırmada elde edilen bulguları d6zenlenmiş ve yorumlanmış bir Şekilde okurlara ulaştırmaktır. Bu ama7la ulaşılan veriler 6ncelikle sistemli ve a7ık bir Şekilde betimlenir. Daha sonra ise bu betimlemelerin a7ıklaması yapılır ve yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s.239). Baltacı’ya (2019) g6re betimsel analiz s6reci d6rt aşamadan oluşur. S6z konusu analiz aşamaları: “Verilerin kodlanması, temaların bulunması, tema ve kodların d6zenlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması.” Őeklinedir. Araştırmacıların elde ettikleri verileri nitel bi7imde analizini yapmayı sağlayan, ve değerlendirmeye yardımcı olan, aynı zamanda bulguların yorumlanmasına olanak sağlayan MAXQDA yazılım programından (7ayır ve Sarıtaş, 2017:526) bu araştırmanın analizinde faydalanılmıştır.

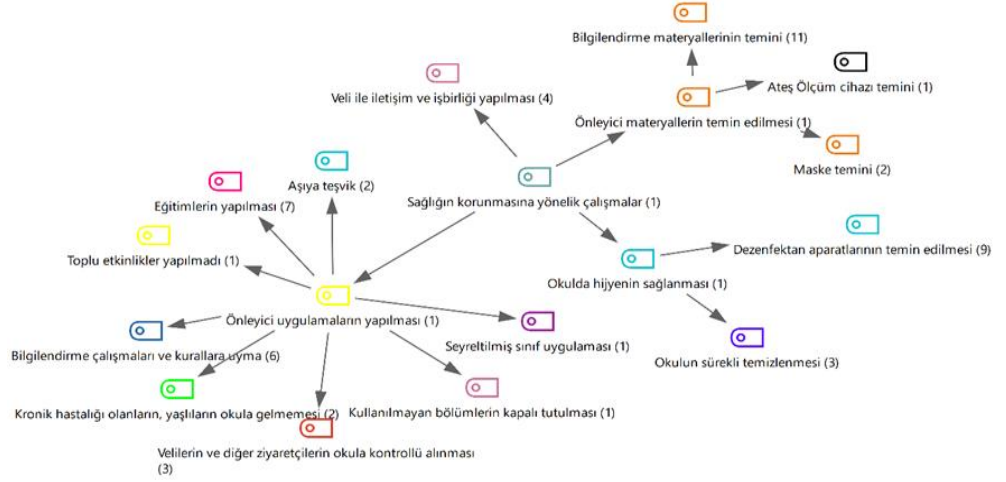
Araştırmanın Tutarlılık ve İnanđırıcılık

Bu araştırmada katılımcılardan elde edilen verilere doyum katılımcı sayısı belirlenmiş, dolayısıyla tutarlık ve inandırıcılık sağlanmıştır. Araştırmacı 7alışmanın her aşamasında tarafsız davranmıştır. 7alışmada araştırmacının veri toplama ve analiz s6recindeki konumu a7ık bir Şekilde verilmiştir. Katılımcıların demografik bilgileri a7ık bir bi7imde belirtilmiştir. G6r6şme ortamları ve g6r6şmeler sırasında yaşananlar belirtilmiştir. Verilerin toplanması s6reci ve analiz s6reci ile kullanılan y6ntemler ayrıntılı olarak verilmiştir.

Araştırmacı tarafından farklı zamanlarda analiz yapılmıştır. Araştırmacı tarafından yapılan ilk kodlamada 50 kod oluşmuş, ikinci kodlamada ise 46 kod oluşmuştur. Farklı zamanlarda yapılan bu kodlamalarda g6venirlik kat sayısı 0,92 7ıkmış, yani kodlar arası %92 uyum olduğu g6r6lm6ştir.

Bulgular

7alışmanın bu b6l6m6nde okul y6neticilerinin pandemi d6neminde okulda sağlığın korunmasına y6nelik 7alışmalar hakkındaki g6r6şmelerinden ulaşılan verilerin bulguları ve yorumları yer almaktadır.

Şekil 3. COVID-19 Pandemisi Sürecinde, Okulda İş Sağlığı Ve Güvenliğine Yönelik Yapılan Çalışmalar Kod Haritası

Okul yöneticilerinin COVID-19 pandemisi sürecinde, okulda iş sağlığı ve güvenliğine yönelik okulda hijyeni sağlamaya yönelik çalışmalar yaptığı saptanmıştır. Yöneticiler hijyeni sağlamak için okulun sürekli temizlenmesini sağladıkları, okulun temizliğinin yanında dezenfekte ettirdikleri, okulun çeşitli yerlerine el dezenfektanları yerleştirdikleri saptanmıştır.

“...Pandemi ilk başladığın zaman okulun temizlenmesini sağladık daha sonra dezenfekte ettirdik. Değişik yerlerine panolar levhalar astırdık. Okulumuzda bulunmayan ateş ölçer maske dezenfektan gibi malzemeleri okula temin ettik. Okulun lavabolarına ekstradan tuvalet kağıdı hijyen kütleri koyduk.” (MY2)

Okul yöneticilerinin okulda sağlığın korunmasına yönelik yaptığı diğer bir çalışmanın ise okulda bulaşmayı önlemeye yönelik materyallerin temini ve önleyici uygulamalar olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmalar kapsamında ateş ölçüm cihazı, dezenfektan aparatları, maske, bilgilendirici ve uyarıcı pano ve levhalar temin edilmiştir. Sürekli bilgilendirmeler ve uyarılar yapıldığı, okulda kullanılmayan bölümlerin kapalı tutulduğu, uyarı levhalarının asıldığı tespit edilmiştir.

Velilerin ve diğer ziyaretçilerin okula kontrollü olarak HES kodlarına bakılarak alındığı, kronik rahatsızlığı olan öğretmen ve öğrencilerin izinli sayıldığı, yaşlı velilerin ve kronik rahatsızlığı olan velilerin okula gelmemesinin sağlandığı saptanmıştır.

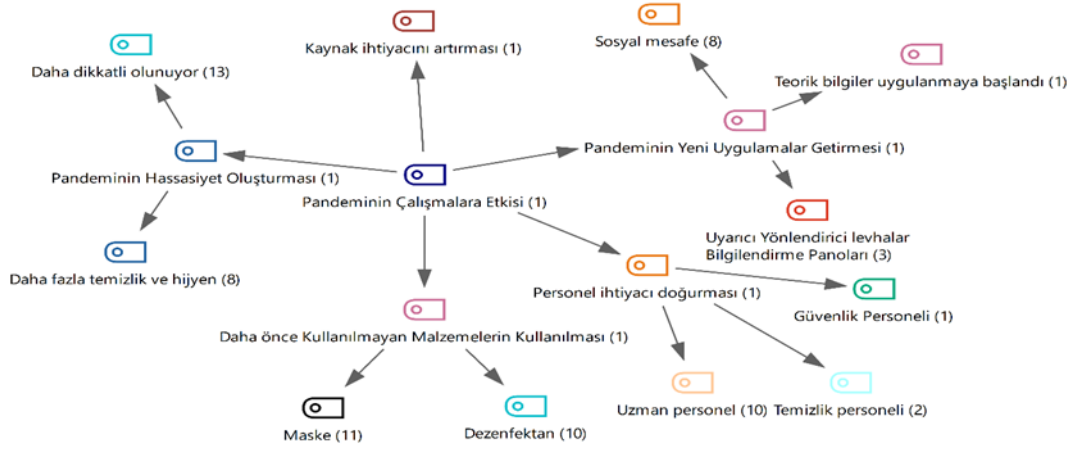
Okulda sağlığın korunmasına yönelik diğer çalışmaların da sınıfların mevcutlarının ikiye bölünerek düşürülmesi ve okulda bulunma sürelerinin azaltılması, toplu etkinliklerin yapılmamasıdır.

“...O pandemi sürecinde bakanlığı yapmış olduğum sınıfları ikiye bölerek haftada 2 gün 2 gün şeklinde dönüştürerek, çarşamba günleri okulların temizliğinin yapılması konusunda çalışmalarımız oldu.” (M6)

Okulda sağlığın korunmasına yönelik çalışmalar kapsamında velilerle işbirliği ve iletişimin artırıldığı tespit edilmiştir. Okulda sağlığın korunmasına yönelik öğretmenlere, öğrencilere, yardımcı personele, velilere eğitimler verildiği tespit edilmiştir. Okulda sağlığın korunmasına yönelik öğretmen ve personelin aşıya teşvik edilmesi olduğu görülmüştür.

COVID-19 Pandemisinin Okulda Sağlığın Korunmasına Yönelik Çalışmalara Etkisi

COVID-19 pandemisinin okulda sağlığın korunmasına yönelik çalışmalara etkisini anlamak için okul yöneticilerine “Okulda sağlığın korunması ile ilgili çalışmalar, pandemi döneminden nasıl etkilendi, neler değişti?” sorusu sorulmuş ve görüşleri alınmıştır.

Şekil 4. COVID-19 Pandemisinin Okulda Sağlık Korunmasına Yönelik Çalışmalarına Etkisi Kod Haritası

COVID-19 pandemisinin okulda sağlığın korunmasına yönelik çalışmalara etkisine bakıldığında, pandeminin okul yöneticileri, öğretmen, yardımcı personel ve öğrencide hassasiyet oluşturduğu görülmüştür. Bu hassasiyet daha dikkatli hareket etme, daha fazla temizlik ve hijyen uygulamaları ile kendini göstermiştir.

“...Bu konuda daha dikkatli olmamız gerektiğini, daha hassas olunması gerektiğini, şüpheli yaklaşımlara, çünkü sağlık her şeyden önemli olduğu için, daha dikkatli oluyoruz.” (M6)

Pandeminin bir diğer etkisi ise yeni malzemeler ve uygulamalar getirmesidir. Daha önce olmayan sosyal mesafe, maske kullanımı, dezenfektan kullanımı, salgına yönelik uyarıcı yönlendirici levhalar bilgilendirme panolarının kullanılması, önceden teoride kalan bir kısım sağlık bilgilerinin uygulamaya geçirilmesidir.

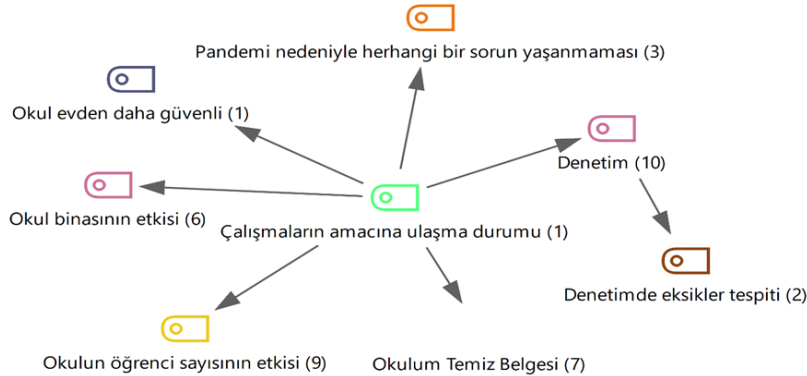
COVID-19 pandemisi temizlik personeli, güvenlik personeli, iş sağlığı ve güvenliği uzmanı, sağlık personeli gibi uzman personel ihtiyacına sebep olmuştur. Pandemi okulda sağlığın korunmasına yönelik çalışmaların yapılabilmesi için kaynak ihtiyacı da doğurmuştur.

“...Yani normalin üzerinde bir personelin olması lazım, temizlik için diye düşünüyorum.” (M7)

“...Yani gerçekten sıkıntılı bir süreç, tabii devletimiz yardımcı oluyor ama yetmiyor. Ödeneklerin artırılması kanaatindeyim. Velilerimizden ister istemez gönüllü bağışlar toplayarak okulumuzun ihtiyaçlarını, hijyenin daha iyi olması için çalışmalar yapıyoruz yani.” (M4)

Okulda Sağlığın Korunmasına Yönelik Çalışmaların Amacına Ulaşma Durumu

Okulda sağlığın korunmasına yönelik çalışmaların amacına ulaşma durumunu anlamak için okul yöneticilerine “Okulunuzda yaptığınız çalışmalar ve aldığınız önlemler konusunda paydaşlardan dönütler nasıl oldu, pandemi şartlarına uyum için yaptığınız çalışmalar konusunda okulunuz denetim geçirdi mi, denetim sırasında neler yaşandı, denetim nasıl sonuçlandı?” soruları sorulmuş ve görüşleri alınmıştır.

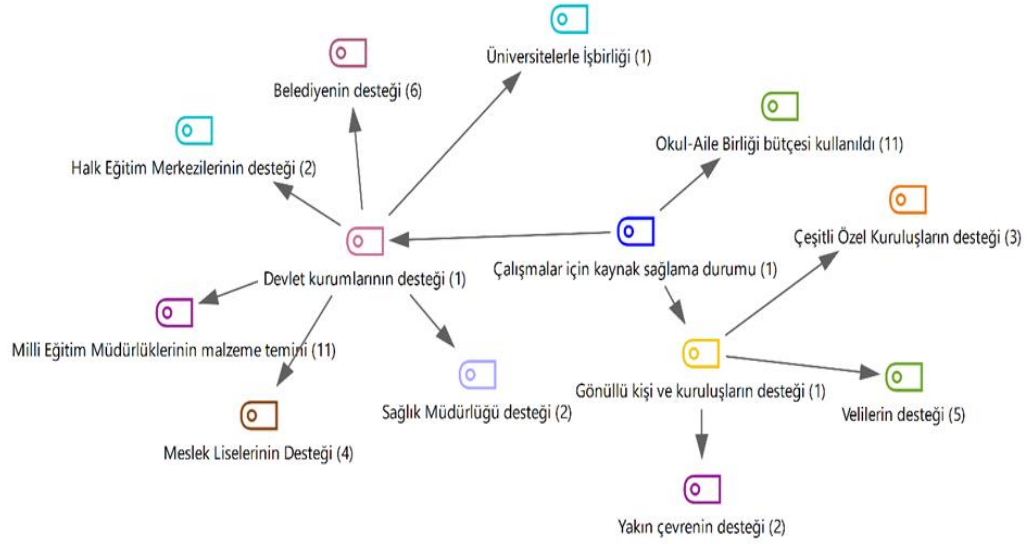
Şekil 5. Okulda Sağlık Korunmasına Yönelik Çalışmaların Amacına Ulaşma Durumu Kod Haritası

“...iki kere denetim geçirdik. Denetimler genelde hem rehberlik amaçlı oldu hem daba da bilgimizi arttırdı. Mesela gelen denetimlerde bizim kılavuzda anlayamadığımız veya algılayamadığımız şeylere bizizat denetmenler geldiler, nasıl olacağını ne olması gerektiğini anlattılar. Bu yönden çok yararlı oldu.” (M5)

Okulda sağlığın korunmasına yönelik çalışmaların iş sağlığı ve güvenliği uzmanlarınca yapılan denetimler sonucunda her okulun çalışmalarının bir iki eksik hariç yerine getirilmiş olduğu, buna istinaden de okulların “Okulum Temiz Belgesi” almayı hak ettiği tespit edilmiştir. Okullarda bir istisna dışında okuldan kaynaklı herhangi bir bulaş olmadığı tespit edilmiştir. Okulda yapılan çalışmaların paydaşlar tarafından başarılı bulunduğu, özellikle velilerin çocuklarının okulda güvende olduğunu düşündükleri saptanmıştır. Okulun öğrenci sayısının pandemi döneminde sağlığın korunmasına yönelik çalışmaları etkilediği tespit edilmiştir. Okul binasının fiziki durumu da okulda sağlığın korunması çalışmalarını etkilediği tespit edilmiştir.

Okulda Sağlığın Korunmasına Yönelik Çalışmalar İçin Kaynak Sağlama Durumu

Okulda sağlığın korunmasına yönelik çalışmalar için kaynak sağlama durumunu anlamak için okul yöneticilerine “COVID-19 pandemisi sürecinde, okulda iş sağlığı ve güvenliğine yönelik çalışmalar yapmak için kaynak nasıl sağladınız?” sorusu sorulmuş ve görüşleri alınmıştır.

Şekil 6. Okulda Sağlığın Korunmasına Yönelik Çalışmalar İçin Kaynak Sağlama Durumu Kod Haritası

Okul yöneticileri, pandemi döneminde okulda sağlığın korunmasına yönelik çalışmalarını gerçekleştirmek için kısıtlı da olsa Okul-Aile Birliği bütçesini kullandıklarını belirtmişlerdir. Okul yöneticileri okulda sağlığın korunmasına yönelik çalışmalar için Milli Eğitim Müdürlükleri aracılığıyla devlet desteğini almışlardır. Okul yöneticileri okulda sağlığın korunmasına yönelik çalışmalara Belediyelerin de destek olduğu tespit edilmiştir. Okulda sağlığın korunmasına yönelik çalışmalara Halk Eğitim Merkezleri ile Meslek Liselerinin destek olduğu tespit edilmiştir. Okulda sağlığın korunmasına yönelik çalışmalara üniversitelerin de eğitim verme yoluyla destek olduğu saptanmıştır. Okulda sağlığın korunmasına yönelik çalışmalara bazı özel kuruluşların ve velilerin malzeme desteğinde bulunduğu tespit edilmiştir. Okulda sağlığın korunması çalışmalarına İlçe Sağlık Müdürlüğü'nün de destek verdiği anlaşılmıştır.

“...Belediyemiz sağ olsun haftada bir geliyor. Tuvaletlerimizi, lavabolarımızı temizliyor.” (M4)

“...Okul bütçemiz, genel okul aile birliği bütçemiz zayıf. Ancak dediğim gibi okulumuzun, binamızın küçük olması, öğrenci sayımızın az olması bazen avantaj bazen dezavantajlı, maddi konuda avantaj oldu. Devletin yollamış olduğu gerek ekipman gerek maddi olarak para ve bizim bunu temizlik malzemesi almamız bizim okulumuzda yeterli oldu.” (M5)

Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada, COVID-19 pandemisi sürecinde okulda sağlığın korunmasına yönelik çalışmalar okul yöneticilerinin bakış açısıyla incelenmiştir.

Okul yöneticileri, okulda sağlığın korunmasını, okulda tüm paydaşların sağlığını korumak, olarak

ifade etmişlerdir. Öğrencilerin beden sağlığının yanında ruh sağlığının da korunması ve sağlıklı beslenmesinin sağlanması gerekmektedir. Şahinöz, Şahinöz ve Kıvanç (2017) okulda sağlık hizmetlerinin; ağız ve diş sağlığı, sağlıklı beslenme, çevre sağlığı ve ruh sağlığının korunması ve şiddetin önlenmesi, hastalıkların erken tanınması, tedavi edilmesi ve sağlık eğitimi konularını ihtiva eden bir alan olduğunu belirtmişleridir.

Yöneticilerin okulda temizlik ve hijyeni sağlamak için okulu sürekli temizlettikleri, dezenfekte ettirdikleri, okulun çeşitli yerlerine el dezenfektanları yerleştirdikleri saptanmıştır. Okulda bulaşmayı önlemeye yönelik materyallerin temini ve önleyici uygulamalar olduğu tespit edilmiştir. Bulgularımıza benzer bir bulgu olarak Kavrayıcı ve Kesim (2021), okullarda yöneticilerin, pandemi döneminde sağlığın korunmasına yönelik bilgilendirici tedbirler, uygulama eğitimi, afişlerin asılması gibi çalışmalar yaptıklarını tespit etmişlerdir.

Okul yöneticileri sağlığın korunmasına yönelik, velilerin ve diğer ziyaretçilerin okula kontrollü bir şekilde, HES kodlarına bakılarak alındığını, kronik rahatsızlığı olan öğretmen ve öğrencilerin yönerge gereği izinli sayıldığını, yaşlı velilerin ve kronik rahatsızlığı olan velilerin okula gelmemelerinin sağlandığını söylemişlerdir. Buna göre yöneticilerin risk grubunda bulunan bireylerin korunmasına yönelik önlemler aldığı anlaşılmıştır.

Okulda sağlığın korunmasına yönelik diğer bir çalışmanın da sınıfların mevcutlarının ikiye bölünerek düşürülmesi ve okulda bulunma sürelerinin azaltılması, toplu etkinliklerin yapılmamasıdır. Bu uygulama ile sınıfların kalabalık olmasının ve öğrencilerin okulda toplu olarak fazla zaman geçirmelerinin önüne geçildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Okulda sağlığın korunmasına yönelik çalışmalar kapsamında velilerle işbirliği ve iletişimin artırıldığı, öğretmenlere, öğrencilere, yardımcı personele, velilere eğitimler verildiği tespit edilmiştir. Okul yöneticilerinin bütün paydaşlarla iletişim kurarak, onları pandemi nedeniyle yaşadıkları sorunları çözmelerine destek olmuşlardır. Bu sonuca benzer olarak, Keleş, Atay ve Karanfil (2020), okul yöneticilerinin öğrenci, öğretmen ve veliler ile iletişim halinde olmaları, özellikle salgın döneminde kolay ulaşılabilir olmalarının gerekli olduğu sonucuna varmışlardır.

Okulda sağlığın korunması için okul yöneticileri, öğretmen, yardımcı personel ve öğrencide temizlik ve hijyen konusunda hassas davranmak durumundadırlar. Buna göre okulda bulaş önlemek için okul yöneticilerinin okulda daha çok temizlik yaptıkları, hijyen kurallarına daha çok dikkat ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. COVID-19 pandemisi, okul yöneticilerinin kanundan doğan sorumluluklarını yerine getirirken daha hassas davranmaları gerektiği sonucunu doğurmuştur.

COVID-19 pandemisinin çeşitli alanlarda personel ihtiyacına sebep olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada ulaştığımız bu sonuç, Kurt, Korkutan ve Yetiz'in (2020) araştırmasında ulaştığı okul yöneticilerinin okulda sağlıklı ilgili olarak hemşire veya sağlık personeli bulundurmaları, kamu veya özel okul ayırmaksızın bu konunun hızlıca ele alınıp Milli Eğitim Bakanlığınca okullarda kalıcı hemşire veya sağlık memuru ataması gerektiği sonucu ile benzerlik göstermektedir. Duman (2021), kademeli olarak yüz yüze eğitime geçilince, okulların çeşitli ihtiyaçlarının arttığını, okullarda temizlik işleri için yeterli personel olmamasının, salgın sürecinde daha da önem kazanan temizlik işlerini aksatabileceğini, belirtmiştir.

Okul yöneticileri okulda sağlığın korunmasına yönelik çalışmaların yapılabilmesi için kaynak bulmak durumunda kalmışlardır. Bu bulgu, Özdoğru (2021) araştırmasında COVID19 salgınında okul müdürlerinin finans konusunda sıkıntı çektikleri, okulda sağlık ve temizlik için harcamaların artması buna karşılık pandemi nedeniyle okula gelir sağlayan kaynaklarının azaldığı sonucu ile benzerlik göstermektedir.

İş sağlığı ve güvenliği uzmanlarınca yapılan denetimler sonucunda her okulun çalışmalarının bir iki eksik hariç yerine getirilmiş olduğu, buna istinaden de okulların "Okulum Temiz Belgesi" almayı hak ettiği tespit edilmiştir. İnce ve Budak, (2021) araştırmasında okulda alınan önlemlerden birinin "Okulum Temi Belgesi" uygulaması olduğunu, belirtmişler ve bu kapsamda alınan önlemlerin veliler tarafından olumlu karşılandığı sonucuna ulaşmışlardır. Başka bir çalışmada okullarda maske, mesafe ve temizlik kurallarına uyulmasının velilerin okula güven duymasını sağladığı, bu durumun çocukların okula devamlarını yükselttiği sonucuna varılmıştır (Yakut & İçbay, 2021). Bu çalışmada da sağlığın korunmasına yönelik okulda yapılan çalışmaların veliler tarafından başarılı bulunduğu, çocuklarının okulda güvende olduğunu düşündükleri saptanmıştır.

Katılımcı okul yöneticilerinden bir tanesi hariç okulundan kaynaklı bir bulaşın olmadığını ifade etmişlerdir. Ancak karantinaya alınan sınıflar olduğunu da ifade etmişlerdir. Buradan okulda bulaşın sıfır olmadığı, az da olsa okulda bulaşın olduğu anlaşılmıştır. Özdoğru'nun (2021) yaptığı çalışmaya katılan okul müdürleri, okulda sosyal mesafenin korunmasında, maske kullanılmasında

ve eski akışkanlıkların bırakılmasında zorluklar yaşanmasının okul sağlığında sorun oluşturduğunu, bu durumun okulda bulaşma olasılığını artıracaklarını, belirtmişlerdir.

Okul yöneticileri, pandemi döneminde okulda sağlığın korunmasına yönelik çalışmaları gerçekleştirmek için kısıtlı da olsa Okul-Aile Birliği bütçesini kullandıklarını belirtmişlerdir. Duman'a (2021) göre, pandemi sürecinde okulların "Okulum Temiz Belgesi" alma şartlarını yerine getirmesi istenmiştir. Okul yöneticileri evrak işlerinin yoğunluğu, kaynak sıkıntısı ve çalışan yetersizliği nedeniyle beklenen iş ve işlemleri yerine getirmekte zorlandıklarını belirtmişlerdir. Çalışmalar için Okul-Aile Birliği bütçesinin yetersiz olduğunu, salgın nedeniyle kantinlerin kapalı olmasının buradan kaynak sağlayan Okul Aile Birliği bütçesinin zayıflamasına neden olduğunu, ifade etmişlerdir. Başka bir çalışmada Kara ve Bozkurt (2021), okul yöneticilerinin, temizlik malzemesi temin edememeleri nedeniyle okullarda temizlik ve hijyen sorunu yaşadıklarını, tespit etmişlerdir.

Okul yöneticileri okulda sağlığın korunmasına yönelik çalışmalar için Milli Eğitim Müdürlükleri aracılığıyla devlet desteğini aldıklarını, belirtmişlerdir. Buradan okulda yapılması gereken çalışmalar için, devlet tarafından kaynak sağlandığı, tespit edilmiştir.

Okulda sağlığın korunmasına yönelik çalışmalara bazı özel kuruluşların ve velilerin malzeme desteğinde bulunduğu tespit edilmiştir. Buna benzer olarak, Kurt, Korkutan ve Yetiz (2020) okulun temizlenmesi konusunda gerektiğinde velilerin okul yönetimleri tarafından ikna edilerek destek sağlanabileceğini, belirtmiştir.

Öneriler

- Bu araştırma okul yöneticilerinin katılımıyla yapılmıştır, aynı çalışma öğretmenlerin, velilerin ve öğrencilerin katılımı ile de yapılabilir.
- Bu araştırma İstanbul ili Anadolu Yakasında bulunan okullarda görevli yöneticilerin katılımıyla yapılmıştır. Çalışma İstanbul'un Avrupa Yakasında ve diğer illerde de görevli okul yöneticileri, öğretmenler ve öğrencilerle yapılabilir.
- Bu çalışma devlet okullarında çalışan okul yöneticileri ile yapılmış olup özel okullarda görevli okul yöneticileri ile yeni çalışma yapılabilir.

Kaynakça

- Altun Ekiz, M. (2020). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin karantina dönemindeki uzaktan eğitim ile ilgili görüşleri (Nitel bir araştırma). *Spor ve Rekreasyon Araştırmaları Dergisi*, 2(Özel Sayı 1), 1-13.
- Arslan, K., Görgülü-Arı, A. & Hayır-Kanat, M. (2021). COVID-19 Pandemi sürecinde verilen uzaktan eğitim hakkında veli görüşleri. *Ulak Bilge Sosyal Bilimler Dergisi*, (57), 192-205. <https://doi.org/10.7816/ulakbilge-09-57-03>
- Arslan, Y., & Şumuer, E. (2020). COVID-19 döneminde sanal sınıflarda öğretmenlerin karşılaştıkları sınıf yönetimi sorunları. *Millî Eğitim*, 49(1), 201-230. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.791453>
- Bakioğlu, B. & Çevik, M. (2020). COVID-19 Pandemi sürecinde fen bilimleri öğretmenlerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşleri. *Electronic Turkish Studies*, 15(4), 109-129.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır?. *Abi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AEÜSBED)*, 5(2), 368-388.
- Canpolat, U. & Yıldırım, Y. (2021). Ortaokul öğretmenlerinin COVID-19 salgın sürecinde uzaktan eğitim deneyimlerinin incelenmesi. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 74-109.
- Çekmez, E., Yıldız, C. & Bütüner, S. (2012). Fenomenografik araştırma yöntemi. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 6(2), 77-102.
- Duman, Ç. (2021). Pandemi sürecinde okul yönetimine ilişkin idareci görüşleri. *Anadolu Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 181-194
- Düzgün, S. & Sulak, S. (2020). Öğretmen adaylarının COVID-19 pandemisi sürecinde uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin görüşleri. *Millî Eğitim*, 49(1), 619-633. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.787874>
- İnce, M. & Budak, M. (2021). Okullarda alınan korona virüs önlemlerine ve 'Okulum Temiz' belgesine yönelik öğrenci velilerinin tutumu. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 11(3),

467-478.

- Karaca, Ş. & Kelam, D. (2020). COVID-19 Gölgesinde uzaktan eğitim hizmet kalitesinin incelenmesi. *Sivas İnterdisipliner Turizm Araştırmaları Dergisi*, (5), 7-18.
- Kara, M. & Bozkurt, B. (2021). COVID-19 Pandemisi sürecinde okul yöneticiliği: Karşılaşılan sorunlar ve çıkarılan dersler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 19(2), 1076-1103.
- Kavrayıcı, C. & Kesim, E. (2021). COVID-19 pandemisi sürecinde okul yönetimi: Nitel bir araştırma. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Educational Administration: Theory and Practice*, 27(1), 1005-1060.
- Kavuk, E. & Demirtaş, H. (2021). COVID-19 pandemisi sürecinde öğretmenlerin uzaktan eğitimde yaşadığı zorluklar. *E-Uluslararası Pedagoji Dergisi (E-UPAD)*, 1(1), 55-73.
- Kazu, İ., Bahçeci, F. & Kurtoğlu Yalçın, C. (2020). Öğretmenlerin koronavirüs döneminde verdikleri uzaktan eğitime ilişkin metaforik algıları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31(2), 701-715. <https://doi.org/10.18069/firsbed.814015>
- Keleş, H., Atay, D. & Karanfil, F. (2020). Covid 19 pandemi sürecinde okul müdürlerinin öğretim liderliği davranışları. *Millî Eğitim*, 49(1), 155-174. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.787255>
- Kırmızıgül, H. (2020). COVID-19 salgını süreci beraberinde getirdiği eğitim süreci. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 7(5), 283-289.
- Kurt, M.E., Korkutan, M., ve Yetiz, P. (2020). COVID-19 sonrası Türkiye’de okul sağlığının geleceği. *Şehir ve Medeniyet Dergisi*, 6(1), 541-555.
- Külekçi Akyavuz, E., & Çakın, M. (2020). COVID-19 salgınının eğitime etkisi konusunda okul yöneticilerinin görüşleri. *Electronic Turkish Studies*, 15(4), 723-736.
- Yakut Çayır, M. & Tuncay Sarıtaş, M. (2017), “Nitel Veri Analizinde Bilgisayar Kullanımı: Bir Betimsel İçerik Analizi (2011-2016)”, *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 11(2), 526.
- Özdoğan, A. & Berkant, H. (2020). COVID-19 pandemi dönemindeki uzaktan eğitime ilişkin paydaş görüşlerinin incelenmesi. *Millî Eğitim*, 49(1), 13-43. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.788118>
- Özdoğru, M. (2021). COVID-19 salgınında okul müdürlerinin okul yönetiminde karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunlarla başa çıkma stratejileri. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 1-14.
- Öztürkler, Z. (2020). COVID-19 sürecinde uzaktan eğitimin eğitim yönetimi açısından pandemi sürecindeki eğitimin değerlendirilmesi. *Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, 6(36), 1783-1791. <http://dx.doi.org/10.31576/smryj.628>
- Sarı, E. & Sarı, B. (2020). Kriz zamanlarında eğitim yönetimi: COVID-19 örneği. *Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi Kuram ve Uygulama*, 3(2), 49-63.
- Sarı, T. & Nayır, F. (2020). Pandemi dönemi eğitim: sorunlar ve fırsatlar. *Electronic Turkish Studies*, 15(4), 959-975.
- Sözen, N. (2020). Covid 19 sürecinde uzaktan eğitim uygulamaları üzerine bir inceleme. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 7(12), 302-319.
- Şahinöz, T., Şahinöz, S. & Kıvanç, A. (2017). Sağlığı geliştirmenin en kolay yolu: okul sağlığı. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(4), 303-312.
- Şeker, M., Özer, A., Tosun, Z., Korkut, C. & Doğrul, M. (2020). *COVID-19 pandemi değerlendirme raporu*. Türkiye Bilimler Akademisi Yayınları. <https://www.tuba.gov.tr/files/images/2020/kovidraporu/Covid-19%20Raporu-Final+.pdf>
- Turan, S. (2020). COVID-19 sürecinde okul müdürlerinin teknolojik liderliği. *Millî Eğitim*, 49(1), 175-199. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.788133>
- Yakut, S., ve İçbay, M.A. (2021). Okul yöneticilerinin salgın sürecindeki yönetim deneyimleri ve çözüm önerileri. *Uluslararası Bilim ve Eğitim Dergisi*, 4(3), 128-156.
- Yıldırım, A. (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi. *Eğitim ve Bilim*, 23(112), 7-17

Yıldırım, A. & şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.